

Džejms Endredi

ŠAMANIZAM



ZA POČETNIKE

U šetnji sa svetskim isceliteljima zemlje i neba

Leo commerce
Beograd, 2015

Sadržaj

Uvod 7

Autorova beleška

Munja u krvi 19

Jedan

Može li se šamanizam zaista definisati? 23

Dva

Šamanski pogled na svet 29

Tri

Šaman: muškarac, žena i androgin 45

Četiri

Kako se postaje šaman 57

Pet

Zadobijanje moći 67

Šest

Hajde da pričamo o duhovima 75

Sedam

Duhovi prirode 95

Osam

Šamansko oruđe i svete amajlije 117

Devet

Poznato, nepoznato i nesaznatljivo 139

Deset

Šamansko isceljivanje i terapije 161

Jedanaest

Budućnost šamanizma 175

Šamanska plemena širom sveta 183

Indeks 189

Beleška o autoru 197

UVOD

Marina, mlada Indijanka iz plemena Huičol, bila je u trećem tromesečju trudnoće kada je njena cela najuža porodica (koja broji preko dvadeset ljudi) odlučila da pođe na sveto hodočašće u Virikutu, pustinju pejtla, na otprilike dvanaestodnevno putovanje koje bi ih odvojilo od njihovog doma na zapadu planina Sijera Madre u Meksiku. Uprkos podmakloj trudnoći, bila je odlučna u nameri da pođe na naporan put, koji je podrazumevao vožnju u otvorenoj kamionskoj prikolici i prelaženje velikih udaljenosti na visokoj nadmorskoj visini pustinje pešice.

Susreo sam se s hodočasniciima oko dve nedelje kasnije u San Luis Potosiju, gradiću nadomak svete pustinje kaktusa pejotl. Odatle smo nastavili putovanje grubim, neasfaltiranim putevima, praveći česte pauze kraj svetih izvora i drugih svetih mesta kako bismo ostavili darove i poslali molitve. Dan kasnije smo napustili vozila i u zoru krenuli peške ka pustinji, nakon što su molitvene pesme šamana ispunile vazduh i pošto je vatra koju su raspalili razbila tamu noći i spojila se sa svetlom izlazećeg sunca.

Duga šetnja po svežem vazduhu dovela nas je do polja pejtla i, posle dugih ceremonija, počela je potraga za svetim kaktusom. Ja sam već nekoliko puta bio na hodočašću tokom kojeg se traga za pejotlom, tako da sam znao šta da radim i šta da očekujem. Međutim, nipošto nisam očekivao da ću zateći Marininu majku i tetku kako trče

najbrže što mogu ka njenom ocu i meni i viču iz sveg glasa. Marina se porađala!

Došlo je do velikih komplikacija. Njena majka se ne bi tako ponela da je porođaj bio običan, jer je među njima bilo mnogo iskusnih žena, a i sve žene iz plemena Huičol bile su donekle upoznate s procesom donošenja dece na ovaj svet. Priznajem da mi je gotovo pripala muka kada sam stigao do Marine. Sedela je na zemlji, leđa naslonjenih na veliki kamen; porodila se i između njenih nogu je bilo toliko krvi da sam morao da skrenem pogled.

Šamanski vođa naše grupe stigao je trenutak kasnije i istog časa počeo da peva molitve i usmerava svoj dah ka Marininom telu, kako bi joj preneo energiju. Znao sam da se Marina posle višednevnog posta i koračanja pustinjom, i uz ogroman gubitak krvi, nalazi u životnoj opasnosti. Njeni rođaci su sklonili bebu s lica mesta, i dete je delovalo dobro, nije čak ni plakalo. Ali Marina je krvarila, krv nije prestajala da ističe iz njene utrobe.

Do tada se cela grupa hodočasnika okupila oko nje, a ja sam se povukao, pošto nisam bio ni od kakve pomoći. Šaman i starije žene iz grupe su se posavetovali i saglasili povodom toga koje biljke treba dati Marini i kako joj najefikasnije zaustaviti krvarenje. Još uvek su se bavili njome kada je pala noć i tada je odlučeno da je premeste nedaleko odatle, do mesta na kojem je šaman pronašao „majku pejotl” i na kojem će moći da se održi celonoćna pejotl ceremonija.

Odneli smo Marinu, umotanu u ćebad, na to mesto i zapalili svetu vatru (tatevari). Šaman se obratio tatevariju i odlučeno je da Marina treba da ostane u pustinji pored vatre i majke pejotl, te da će je ujutro premestiti u najbližu medicinsku kliniku, kilometrima daleko. Marina je bila toliko slaba da je jedva govorila i rekli su mi da se plaše da će umreti ako šaman ne uspe da njenu dušu održi u vezi s vatrom i majkom pejotl.

Šaman i pomagači nastavili su da izvode rituale hodočašća, blagosiljali su i razdelili veliki broj očišćenih komadića pejotla spremnih za jelo, pevali su o ponovnom stvaranju sveta cele noći. Tokom cele noći

su i Marini davali sakrament kaktusa pejotl, ali pošto je bila suviše slaba da bi žvakala, unosila ga je u obliku svežeg čaja koji su starice kuvale i pažljivo joj ga nudile u malim gutljajima.

Negde usred noći, Marina je uspela da se pridigne i uzme bebu u naručje. Dok sam je posmatrao s druge strane vatre, palo mi je na pamet koliko čudo predstavlja život. Kasnije sam saznao da je baš tokom te noći Marina, držeći ispred vatre u naručju svoju tek rođenu ćerku – ćerku koja se rodila na najsvetijem mestu svog naroda, dok je majka bila toliko slaba da je zamalo umrla pred čitave četiri generacije svoje porodice, koje su, sa šamanima, pevale molitve – primila poziv da postane šamanka.

Videla je kako se iz vatre dižu dva orlova pera, što je Huičolima simbol za šamane. Međutim, Marina se nije odazvala pozivu. U potonjim razgovorima je odbijala da detaljnije priča o tome. Sledećeg jutra su je odveli u kliniku, dok je ostatak grupe nastavio da sakuplja pejotl kako bi zajednici obezbedio zalihe za obavljanje ceremonija tokom cele godine. Marini su u klinici ustanovili placentu akretu, što znači da se tokom porođaja posteljica nije odvojila od zida materice. To je za posledicu imalo obilno krvarenje, a moglo se završiti i smrću. Podvrgli su je manjem operativnom zahvatu i s bebom se bezbedno vratila kući.

Na nesreću, to nije kraj Marinine priče. Nikad je potom nisam video, ali rekli su mi da je nekoliko meseci po hodočašću zapala u tešku depresiju. Šaman iscelitelj je „video” da je primila poziv iz te-tevarija da postane šamanka, ali oglušila se o to i sada su je duhovi kažnjavali. Prema poslednjem što sam čuo, napustila je svoj narod i preselila se u predgrađe Meksiko Sitija. Odustala je od duhovnih običaja i načina života svog plemena i preobratila se u hrišćanstvo, koje je dominantna religija u Meksiku.

Za mene, priča o Marini se zaokružila nekoliko godina kasnije, dok sam hodočastio u pustinju pejotla s grupom Huičola iz ceremonijalnog centra u Santa Katarini. Na tom hodočašću je takođe bila jedna trudna žena, Luna (*Metseri*, na jeziku Huičola). Luna je bila

žena jednog od mojih najboljih prijatelja iz plemena. Za mene je predstavljala tipičnu huičolsku ženu, stidljivu prema strancima, ali veoma ponositog držanja, vrednu, veoma nasmejanu, ali isto tako i ozbiljnu, promišljenu, složenu – nekoga na koga su bližnji mogli da se oslone.

I Luna se porodila tokom boravka u svetoj pustinji pejotla, ali bez ikakvih komplikacija. Zapanjilo me je to što je, odmah nakon porođaja, učestvovala u većini preostalih aktivnosti vezanih za hodočašće, dok je tek rođenu ćerku držala u prelepo izvezenoj nosiljci koja joj se od vrata spuštala do grudi. Sakupljanje pejotla je uspešno obavljeno, uprkos snažnom vetru i peščanim vrtlozima. Te noći, pošto se pojelo mnogo komadića pejotla koje su šamani prethodno blagosiljali, grupa se okupila oko vatre i šamani su tokom cele noći pevali o ponovnom nastanku sveta.

Najčudesnije u svemu je to što je Luna, baš kao i Marina, videla kako se dva sveta orlova pera dižu iz vatre, i što je u noći rođenja svog prvog deteta isto tako primila poziv da postane pevajuća šamanka (*marakame*) na najsvetijem mestu za Huičole. Ne samo što nije uobičajeno da se deca rađaju u pustinji već u tradiciji Huičola uopšte nije uvreženo da mlade majke, pa čak žene uopšte, dobijaju pozive iz vatre da postanu marakamiji, jer su gotovo svi marakamiji kod Huičola muškarci¹.

Taj poseban dan i naredna noć zauvek su izmenili Lunin život. Kada je videla dva orlova pera kako izlaze iz vatre, prigrabila ih je i prihvatila svoj životni poziv. Njen položaj u porodici i zajednici nije zahtevao da peva sa šamanima, niti da im uzvraća odgovore, zbog toga što, kao i mnogi drugi, nije imala iskustva u tome. Ali pošto je primila dar dvaju orlovih pera iz vatre, Luna je, s drugim šamanima, počela besprekorno i izuzetno da peva odgovore tokom pojanja. To me je potpuno opčinilo, jer je Luna bila prva šamanka među Huičolima

¹ U ovoj knjizi sam najvećim delom koristio zamenice muškog roda, zbog lakšeg čitanja i zbog toga što su moji šamanski učitelji uglavnom bili muškarci; međutim, u većini slučajeva se komotno mogu upotrebiti i zamenice ženskog roda.

koju sam čuo kako peva uz vatru. Taj dar neću nikad zaboraviti. U dubokom transu, podstaknutom svetom vatrom i pejotlom, pevala je šamanske odgovore tako jasno i glasno da nikad ne bih pomislio da joj je to prvi put.

Narednog dana su svi znali da će Luna postati moćna pevajuća šamanka. Njen joj je deda (koji je *kavitero*, jedan od nekolicine starih vođa koje čuvaju znanje o drevnim običajima) rekao da tokom sledećih pet godina mora poći na pet hodočašća u svetu pustinju pejotla, kao i da u istom periodu mora posetiti razna druga sveta mesta Huičola, posebno ženska vodena mesta, kao što su neke lokacije i ostrva u Tihom okeanu te sveta jezera i izvori širom Meksika.

Tokom petogodišnjih hodočašća, Luna je doživela da joj ćerka – koja je uvek bila uz nju – poraste. Taj procvat pratilo je i detaljno upoznavanje s lekovitim biljkama, zahvaljujući raznim šamankama iz plemena Huičol, ali i iz drugih urođeničkih plemena koja je sretala tokom putovanja. Tokom nekih hodočašća, šamani iz njene porodice su je savetovali kako da načini šamanska oruđa, kao što su *muvijeri* (isceliteljski štap s dva orlova pera), bubanj, kristali, i kako da se, naravno, dublje poveže sa svetom vatrom.

Naposletku su, desetak godina kasnije, kaviteri sanjali da će ona postati jedna od najvećih čuvara tradicije, što je plemenska uloga koja traje pet godina. Trebalo je da predstavlja kišu tokom svih obreda i hodočašća tokom pet godina i da postane jedna od tri glavna pevajuća šamana u svojoj zajednici. To je predstavljalo veliku čast i odgovornost, posebno za tako mladu ženu. Uobičajeno je da čuvari tradicije (malo više od dvadeset muškaraca i žena) tokom petogodišnjeg ciklusa budu iskusni šamani koji su životni vek proveli predvođeci ceremonije za svoje ljude i odlazeći na sveta hodočašća.

Uspeo sam da čujem Lunu kako peva kišu samo jednom tokom tih pet godina, jer se u mom životu svašta događalo, a i ona je mnogo putovala. Posle petogodišnje službe u zajednici, preselila se u drugu zajednicu sa svojim mužem i od tada je postala dobro poznata šamanska isceliteljka među Huičolima.

Lunina i Marinina priča sadrže mnoge, mada ne i sve, osnovne elemente šamanizma u raznim kulturama i širom planete. Šamane, bili oni muškarci ili žene (vidi treće poglavlje), uvek „biraju” na ovaj ili onaj način, i to zbog posebnih sposobnosti koje su nasledili, naučili ili spontano stekli, u zavisnosti od kulture i okolnosti. Šamani, takođe, uvek prolaze kroz proces inicijacije (vidi poglavlje 4). Oni stiču znanje i moć kako bi kročili u stanja izmenjene svesti putem inicijacija sa starijim šamanima, prirodom i duhovima (vidi peto poglavlje). Duhovi s kojima šamani rade mogu biti vodilje i pomagači, katkad družbenici ili čak ljubavnici, a ponekad mogu biti protivnici i štetni po šamane (vidi šesto poglavlje). U mnogim slučajevima, šamani su stručnjaci za drevne biljke na teritoriji na kojoj žive i duhovi moćnih „posebnih biljaka”, ili biljaka bogova, često su upleteni u rituale kako bi se iscelili drugi ljudi ili sami šamani (vidi sedmo poglavlje). Jedan od najzanimljivijih aspekata šamanizma jeste široka paleta oruđa koju koriste tokom rituala i ceremonija (vidi osmo poglavlje) kako bi osigurali putovanje svoje svesti u carstva nepoznatog i stekli uvid u veliku misteriju života i smrti (vidi deveto poglavlje).

Neki od osnovnih šamanskih stavova nisu nužno laki za razumevanje, čak ih ni sami šamani često ne razumeju! Najbolje što možemo jeste da kročimo u svet šamana otvorenog uma. Iako mnogi savremeni ljudi upravo to čine kako bi bolje razumeli tu očaravajuću temu, „belom čoveku” su bili potrebni vekovi netolerancije, posmatranja, istraživanja i konačno uvažavanja kako bi došao do tog zaključka.

Kada su Evropljani – ponajviše Francuzi, Španci, Portugalci i Italijani – počeli masovno da istražuju obe Amerike tokom šesnaestog veka, susreli su se s novom stvarnošću i novom percepcijom. Tokom svojih putešestvija su u okviru plemenskih zajednica nailazili na posebne ljude koji su tvrdili da umeju da komuniciraju s duhovima, biljkama i životinjama, i da pomoću svega toga mogu da isceljuju ili nanose štetu, predviđaju budućnost, upravljaju vremenskim prilikama, kao i da, pored ostalih nadnaravnih moći, znaju gde se nalaze životinje za lov.

Beleška o autoru

Džejms Endredi je učitelj, mentor i vodič hiljadama ljudi putem svojih knjiga i radionica. Posle niza životnih tragedija i mističnih iskustava koje je doživeo kao tinejdžer, napustio je katoličko obrazovanje i upustio se u doživotno duhovno putovanje ka misterijama života, smrti i našeg postojanja. Dvadeset pet godina je sakupljao šamanska znanja širom sveta, istovremeno učeći od kavitera, lama, sidhi i putujućih šamana, kao i od stručnjaka iz savremenih oblasti ekopsihologije, bioregionalizma i održivog življenja. Pored toga, Džejms je deset godina radio s Viktorom Sančezom, proučavaocem meksičkog šamanizma, naučivši kako da prenosi šamanske prakse na savremenog čoveka.

Na svakodnevnom nivou, njegova iskustva su ga navela da živi održivim životom koliko god je to moguće, dok i dalje dela u okvirima opšteprihvaćenog društva. On piše, vodi radionice, podučava privatne klijente, posećuje škole i društvene centre, održava susrete u knjižarama i volontira u svojoj zajednici. Njegove knjige, među kojima su *Ekošamanizam* i *Posle 2012*, do sada su objavljene na četiri jezika.